

LOVÁSZY KÁROLY RIPORTJA:

BOLTOK AZ UDVARBAN

Háromszázhusz textilüzlet tűnt el a Király-utcai romos utcásorokból — Neonfényes új bazár-udvarokat terveznek

Valamikor nagy divat volt, különösen a forgalmas üzleti negyedekben, boltot nyitni az udvarban. Egy száz év előtti angol nyelvű útikalauzban olvasható:

„Ha ön Budapestre jön, feltétlenül látogasson el a Király-utcába, mert meg fogja lepni ennek az útvonalnak zibongó üzleti forgalma. Tízszor annyit az üzlet, mint amennyi az utcán látszik, mert a kereskedések zöme beszorult az udvarokba...”

A főváros kereskedelmi élete itt kezdődött a Király utcában. Mindenki itt akart boltot nyitni, s így történt, hogy az ódon házak földszintes udvari lakásaiból egymásután kerget-

ték ki a lakókat, s redőnyös, kirakatos, firmatáblás kis üzletek nyíltak az egyszobakonyhás lakások helyén. Főként textil-angrosszisták és detailisták. A „bolt az udvarban” divatja lassanként akkora méreteket öltött, hogy élelmes bérházépítők később a főváros más pontjain az ilyen udvari üzletekre alapozták fő bérjövendelmeiket. Így született meg gyors egymásutánban a *Marokkói udvar*, a *Gozsdu udvar*, a *Röser-bazár*, a *Ferenciek-Bazára*, a repkényes, romantikus, háromudvaros Petőfi Sándor utca 3-as számú üzletház, majd az elegáns, árkádos *Párisi udvar*.

Évtizedekkel később egészen modern bérpaloták udvarát is beépítették üzletekkel. Ilyen például a Veres Pálné-u. 8.

A Király-utca üzleti egyeduralka nyolcvan esztendőn át tartotta magát, s heroikus küzdelemmel harcolt a kereskedelem a létért ma is, de csak az utcai fronton.

Ha a régi, nagyhírű udvarokba bepillantunk, meglepő változásokat észlelhetünk. Az utolsó háború nagy pusztításainak nyomai itt lelhetők fel leginkább. Különösen az ódon házak boltíves kapuin belül. Felszakított redőnyök, bombázások okozta romhalmazok. Lecsukott, ablaktalan boltok, elfakult cégtáblákkal, amelyeknek tulajdonosai családotul eltűntek, s nem tértek vissza. Hozzávetőleges számítás szerint

háromszázhusz udvari textilüzlet tűnt el a Király-utcából.

A magyar kereskedelemnek egy műzeális értékű emlékével is találkozunk a Király-utca 16-os udvarban. Itt volt ugyanis a híres „Cigánybolt”, a Schinner Erzsébet üzlete, amely akkor alakult, amikor divat volt a cigánykodás, s amikor az öreg József főherceg, mint a cigánynépség patrónusa, maga is megtanult cigány nyelven beszélni. Ebbe az üzletbe jártak a fővárosba vetődött sátoros vándorcigányság szépasszonyai rózsaszínű, égszínkék és rózsamintás ríktószínű kelméiket, cifra selymekendőiket bevásárolni. Azt mondják, hogy azt a hatalmas, feltűnően szép és érdekes cégtáblát, amely az udvaron még ma is megvan teljes épségben, hazánk egyik nagyon neves festőművésze pingálta, s a szép fiatal cigányasszony, akit a cégtábla ábrázol, valaha élő alak volt, a cigánybolt egyik állandó vevője ült hozzá modellt.

Ajánlatos lenne ezt az érdekes firmatáblát eltenni, s a kereskedő-muzeumba vinni. A cigánybolt eltűnt, s csak egy szakadt, lehúzott redőny jelzi a helyét.

Volt egy zsebkendőgyároskereskedő, bizonyos *Juhász* nevű is az egyik udvarban. Nagy művészbárát volt az illető. Művészek, írók, akiket kedvelt, minden évben kaptak tőle egy-egy tucat remek zsebkendőt ajándékba.

A zsebkendőgyároskereskedő üzlete eltűnt, helyén más cégtábla virít:

„Vállpárna-gyár”

Mosolyogni való, hogy a multból, az udvari romokból, mint a bolondgomba, úgy nő ki gyors egymásutánban ez az új szó: *vállpárna!* Vállpárna-üzem, Vállpárna-béruzem, Vállpárna-műhely. Hangzatosabb új cégek: „Válltex”, vagy „Grovi-vállpárna”, stb.

Ki hitte volna 25, 30 év előtt, hogy a divathóbortból, a sportdivatból, az erőszakosan szélesvállú férfiak és atlétavállú divatdámák bolondériájából új, jövendelő iparág fog születni? Minden tönkrement udvari textil, vagy aki nem bírja az áruház iramot, nagysietve lesz *vállpárna-gyáros*...

A Király-utcai udvarok másik új specialistája: a sapkagyár. Fél Európát el lehetne látni biciklisapkával,

amit itt gyártanak egyes régi udvari textilüzletek helyén. Ahány sapka, annyiféle. Az üzleti vállalkozás ugyanis rájött, hogy a már semmire nem használható ócskaruha foszlányokból még mindig ki lehet hasogatni akkora darabkát, amekkora egy sportsapka készítéséhez elegendő.

Bemegyünk egy ilyen új sapka-üzembe. A helyiség azelőtt *svábkötevény-üzlet* volt, a svábok eltűntek, a tulaj megmaradt, s társult egy sapkás-segéddelel. Most sapkát gyártanak. Sorbavesszük az új sapkákat. Minden darab egy-egy fejezet a világtörténelemből. Az egyik sapka néhai báró *Podmaniczky* Frigyes pepitanadrágjából való, a másik egy nyugalmazott ulánus-ezredes kék zubbonyának töredéke, a harmadik sapka barnaszínű, centennáriumi emlékmű, 48-as honvéd attilájából, a negyedik kaliforniai zöldes színű bársony cow-boy-nadrág térden felüli részecskéjének átdolgozása (amerikai szeretetszomban érkezett, s azóta elnyűtték). És így tovább.

A Király-utca 14-ben az udvaron a régi híres *Schwarz* Mór férfi, fiú és

gyermekruhaáruház még tartja magát, valamint a 38-ban az udvari régi pavillonban a *Balla Imre Maradék-áruház*. Ellenben a 32-es ház udvarán felépített csarnok, Pest legrégebbi „*Olcso maradékáruház*”, sok viszonzottságon ment keresztül. Kirámolták. Előbb *lőszerraktár* volt, aztán *katonai istállóvá* alakult, most pedig *kabarét* szeretne nyitni itt egy ábrándos vállalkozó.

A Gozsdu-udvar textilesei is átalakultak nadrágtartó, melltartó, nyakendő és sálüzemékké. Más udvarokon varrógépek kattognak, konfekciós kisegítő béruzemek illeszkednek be az új rendbe.

A Király-utcából a Paulay Ede-utcába átnyúló udvarokon is nagy a változás. Különösen a *bőrfronton*. A régi *bőrüzletek*, amelyek a típuscipőgyárak térhódítása miatt mind többen lesznek életképtelenek, *textilszakmára* térnek át, *textilkonfekciósokkal* társulnak. Az egyik *ballonkabátokat*, a másik *munkaköpenyeket* gyárt.

Tévedés azonban azt hinni, hogy az udvari boltok világa végleg letűnt. Valami új dolog dereng a láthatáron. A Király-utca legelején, az ódon, boltíves régi kapukon máris egymásután jelennek meg hirdetések, hogy

udvari örökzethelyiségek modern kivitelben előjegyezhetők!

A romos udvarokon új üzleti élet bontogatja szárnyait. Építésvállalkozók tárgyalnak a háztulajdonosokkal.

Neonfényes, modern üzlethelyiségek tervei vannak készen.

Egyelőre rejtély, hogy milyen új textil csodabogarak gyártására vagy forgalombahozatalára készülnek ezekben az üzlethelyiségekben.